

Löytyykö Paras?

Kuva: Lea Suominen-Ehlio

Eeva-Maarit Valkama

Kempeleen kunnan sosiaali- ja terveysjohtaja

Miten sosiaalihuollon järjestelyt ovat Oulun seudulla sujuneet?

Olemme suunnitelleet yhteistä tilaaja-tuottajamallia Titus-hankkeessa vuodesta 2005. Kempeleen lisäksi siinä ovat mukana Oulun kaupunki, Tyrnävä, Muhos, Lumijoki, Liminka, Oulunsalo, Hailuoto, Haukipudas ja Kiiminki.

Alussa hanketta vetivät Oulun seudun kunnat. Kun Titus siirtyi Paras-hankkeen alle, vetäjäksi ja isäntäkunnaksi tuli Oulun kaupunki vuoden 2008 alusta. Tituksessa mietimme, olisiko alueella vain yksi tilaaja, Oulun kaupunki. Entä olisiko tuottajakin vain yksi? Tuottaisivatko esimerkiksi Oulun eteläpuolisten kuntien sosiaali- ja terveystoimet tarvittavat palvelut yhdelle isäntäkunnalle? Kysymyksiin ei ole vielä vastauksia, toistaiseksi tehdään useampaa selvitystä erilaisista mahdollisuuksista.

Kuntien välillä on ollut yhteistyötä jo ennen Titustakin, 90-luvulta lähtien. Olemme yhtenäistäneet muun muassa toimeentulotukikäytäntöjä ja vammaispalveluja, jotta asukkaiden ei tarvitse muuttaa paikkakunnalta toiselle ainakaan parempien sosiaalihuollon palveluiden perässä. Kuntakeskusten väliset matkathan ovat hyvin lyhyitä.

Meillä on ollut myös yhteisiä hankkeita. Parhailtaan meillä on meneillään muun muassa yhteinen lastensuojelun kehittämisyksikkö -hanke, joka aloitettiin uuden lastensuojelulain tultua vuoden alussa voimaan.

Lisäksi Kempele on tehnyt yhteistyötä lähinaapureidensa Tyrnävän, Muhoksen ja Lumijoen kanssa. Tällä yhteistoiminta-alueella on lähes 30 000 asukasta.

Kaikki edellä mainitut hankkeet ja yhteistyökuviot kulkevat päällekkäin ja ristikkäin. Ja sitten meillä on vielä oma Kempeleen malli, jonka pitäisi toimia ensi vuoden alusta.

Mikä se on?

Mallissa kunta jaetaan kahteen osaan: kansalais- ja palvelukuntaan. Kansalaiskunta on tilaaja ja palvelukunta tuottaja. Kansalaiskunta tarkoittaa aika pitkälle kunnan-

valtuustoa, joka jakautuu valiokuntiin. Sosiaali- ja terveystoimi sekä sivistystoimi järjestetään mallissa yhdeksi tuotantoyksiköksi eli palvelukunnan peruspalveluprosessiksi. Tämä prosessi on suunniteltu jaoteltavaksi elämäntahtimallin mukaisesti. Kempeleen malliin on otettu vaikutteita Tampereelta, eduskunnasta ja Tanskasta, ja sitä on rakennettu yhteistyössä konsulttien kanssa.

Miten se näkyy sosiaalihuollossa?

Käytännön järjestelyt ovat vielä keskeneräisiä. En tiedä, mitä malli sosiaalihuollossa tarkoittaa.

Miltä sosiaalihuollon asema näyttää uusissa kuvioissa; säilyykö sosiaalinen?

Paras-hankkeen paradoksi on se, että sosiaalihuollon asiantuntijuus häviää, kun palvelut hajautuvat uusissa organisaatioissa. Niin ei ole ollut tarkoitus käydä, mutta kun työntekijät ovat yhden päivän siellä ja toisen täällä, pirstaloituminen on väistämätöntä.

Esimerkiksi lastensuojelulla on vaara pedagogisoitua ja medikalisoitua. Tuntuu, että kaikki haluavat ottaa haltuunsa lastensuojelun asiantuntijuuden. Sosiaalihuollon asiantuntijuushan on perinteisesti ollut aliarvostettua. Tätä sosiaalista, ihmisten kanssa toimimista, on pidetty sellaisena, jonka kaikki hallitsevat ilman erityistä asiantuntemusta ja jota voi tehdä kuka hyvänsä. Uusi lastensuojelulaki on kyllä vahvistanut ammattilaisten asemaa – työntekijöille on asetettu pätevyysvaatimuksia ja kelpoisuusehtoja – mutta asiantuntijuuden tarvetta ei silti oikein tunnuta ymmärrettävän.

Toisaalta voidaan kysyä, kuka enää puhuu heikkojen puolesta sen jälkeen kun sosiaalipalvelut pirstaloituvat. Syrjäytyneiden ja päihdeongelmaisten asiat eivät ole olleet priorisoinnin kärkipäässä esimerkiksi terveydenhuollossa. Kuka ottaa moniongelmaisten ihmisten asioista kokonaisvastuun, kun näiden elämään tulee entistä lukuisampi joukko ammattilaisia?

Nyt on tärkeää, että me sosiaalihuollosta vastaavat johtajat pysymme vahvoina. Pitää uskoa siihen, että tunnelin päässä näkyy valo.